

STÖD BARNETS UTVECKLING

ÅLDERSENIG, BARNANPASSAD SEXUALFOSTRAN

6 år

**KROPPEN
OCH DESS
UTVECKLING**

**NÄRHET,
NJUTNING OCH
SJÄLVKÄNSLA**

KÄNSLOR

**RELATIONER OCH
MÄNGFALD**

**HÄLSA OCH
VÄLMÄENDE**

FÖRÖKNING

**NORMER OCH
VANOR**

RÄTTIGHETER

VAD HÄNDER I BARNET?

Förståelse över kroppen och den individuella utvecklingen ökar.

Barnet är glad över den egna kroppen och godkänner den. Förstår vad moral och intimitet innebär.

Barnet upplever kärlek, ilska och svartsjuka emot båda könen. Funderar på vad man kan göra med dessa känslor.

Barnet är mer socialt, flexibelt och pratsamt. Kan bättre följa överenskomna regler.

Självständigheten och strävan att klara sig själv blir starkare.

Barnet börjar uppfatta människans livscykel.

Barnet lär sig allt mer att följa sociala regler samt förstår deras betydelse.

Barnet förstår att alla människor inte är snälla. Trots detta behöver man inte vara rädd för alla okända.

HUR UTTRYCKER SIG BARNET OCH VAD KAN BARNET FRÅGA?

Kan ställa detaljerade frågor om skillnader i olika kroppar, om samlag och sexualitet. Barn funderar och förklarar högt för varandra.

Barnet besöker toaletten självständigt. Onanering och sexuella utforskningslekar sker oftast i smyg av vuxna.

Barnet talar och frågar mycket. Övar sig att uttrycka känslor samt att förstå andra människor. Vänskap är viktigt och för många är det även viktigt att vara förtjust i någon.

Barnet har redan mera tålmod att vänta på sin egen tur samt att lyssna på andra. Kan reda upp enkla konflikter med vänner och familj.

Barnet söker känslan av välbehag. Rör sig mer självständigt utanför hemmet.

Sexualitet kommer ofta fram i teckningar, lek och tal: skämt, rim, ramsor och ibland svordomar.

Barnet kan fundera på mångfald gällande kön, kultur och ålder. Känner igen och funderar på olika normer.

Barnet kan se mardrömmar och klamra sig fast vid föräldrarna på kvällen. Kan vara rädd för okända människor eller då han/hon är ensamma ute. Övar sina rättigheter och sin egen trygghet också med vänner.

HUR KAN DEN VUXNA HANDLEDA OCH STÖDA BARNET?

Lär barnet respektera och uppskatta mångfald, jämlikhet, unikheter och den egna kroppen. Ge saklig information om hur det är att vara kvinna, man och människa.

Ge ofta godkännande beröring. Uppmuntra barnet till bra beröring. Berätta att varje kroppsdels är värdefull. Lär barnet se sig själv och andra på ett positivt och godkännande sätt.

Lär barnet att sexualitet och kärlek är fina saker. Lär barnet känna igen och uttrycka sina känslor. Använd inte vuxnas ord när du talar om att tycka om någon. Barnet behöver hjälp med sina känslor.

Lär barnet vänskapens spelregler: hur det lönar sig att handskas i olika situationer. Stöd vänskap, förtjusning och förälskelse oberoende av kön.

Berätta för barnet om rättigheten att välja sina nära vänner och om rättigheten till att bestämma vem som får röra. Det får inte kännas obehagligt då någon rör dig. Lär säkerhetskunskaper: Säg NEJ, avlägsna dig från platsen, berätta för någon trygg och bekant vuxen. Bra beröring skyddar.

Lyssna tålmodigt och besvara åldersenligt på frågor gällande samlag, födsel mm. Skapa en trygg och öppen stämning för diskussion. Lär vilka ord som är tillåtna.

Lär barnet om vad som är passligt och om intimitet. Allt behöver och måste inte visas för andra. Uppfostra till jämlikhet och likvärdighet.

Lär barnet om rättigheter samt attityd: Min kropp tillhör mig! Berätta om farliga vuxna och ge barnet säkerhetsfostran. Ställ dig positivt till frågor. Barnets rätt till trygghet är på de vuxnas ansvar.

4-5 år

**KROPPEN
OCH DESS
UTVECKLING**

**NÄRHET,
NJUTNING OCH
SJÄLVKÄNSLA**

KÄNSLOR

**RELATIONER OCH
MÄNGFALD**

**HÄLSA OCH
VÄLMÄENDE**

FÖRÖKNING

**NORMER OCH
VANOR**

RÄTTIGHETER

VAD HÄNDER I BARNET?

Är nyfiken och jämför sin egen kropp med andras och undrar över det. Behöver att få vara för sig själv kan öka.

Identiteten som flicka, pojke, människa bildas. Längtar efter uppmuntran och godkännande. Vill bli sedd och hörd. Förstår att han/hon som stor blir man, kvinna, vuxen.

Känslorna är stora och barnet övar att hantera dem. Behöver av rättvisa förstärks.

Hänsyn, empati och samarbetsförmåga ökar. Vänskap blir viktigare. Barnet vill behaga och klara sig i en grupp.

Barnet är väl medvetet om skillnaden mellan bra och dålig beröring samt hur det känns i kroppen. Vill känna välbehag och undvika det dåliga.

Intresset och förståelsen ökar. Barnet är intresserat av livet, graviditeten och födseln.

Barnet lär sig hur man skall bete sig och visa närhet i olika situationer. Hon/han lär sig försvara sina egna gränser. Blir intresserad av normer i olika kulturer, om olika saker man får och inte får göra.

Barnet umgås mer med bekanta och främlingar. Behöver säkerhetskunskaper även med andra barn. Har rätt att få åldersenlig information och kunskap.

HUR UTTRYCKER SIG BARNET OCH VAD KAN BARNET FRÅGA?

Barnet övar att klä på sig samt att tvätta sig själv. Barnet känner igen skillnader som gammal/ung, kvinna/man. Funderar på olika kroppsdelsfunktioner, hur kroppen känns och vad allt man kan göra med den. Kan röra vid de egna könsorganen.

Utforskningslekar är aktuella. Onanering kan fungera som ett sätt att lugna ner sig vid vila och läggdags. Söker självkänedom och välbehag på olika sätt. Kan leka sexuella lekar med andra barn och dockor.

Barnet kan identifiera sig med eller bli förtjust i mamma eller pappa. Kan tycka om sina vänner oberoende av kön. Fantasin hos barnet är livlig vilket kan orsaka mardrömmar om nätterna. Visar klart glädje, förtjusning och ilska.

Njuter av rollerkar, berättelser, rim och ramsor. Har ofta en fantasikompi. Behöver hjälp med sina känslor som kommer och går fort. Pussar och kramas öppet inför andra. Kan uppträda och låtsas vara tuff. Behöver beröm för sitt kunnande.

Barnet söker känslan av välbehag med att undersöka sin kropp genom beröring och lek. Busar och vill vara i famnen. Funderar på vad som är gott och ont och olika känslor i kroppen.

Kan vara intresserad av hur bebisen kommer in i magen och hur den kommer ut. Kan leka undersökningslekar och hemlekar där man "gör" barn. Härmar vuxnas tal.

Känner igen och förstår olika seder och livsstilar. Frågar och funderar. Testar sina gränser och olika regler. Kan ibland vara väldigt noggrann med reglerna. Speciellt då man blir trött orkar man inte alltid bete sig ordentligt.

Barnet kan prova på både bra och dålig beröring. Lär sig uttrycka sina önskemål, gränser och behov. Börjar så småningom rikta sig utanför hemmet och intresset för vad median förmedlar ökar.

HUR KAN DEN VUXNA HANDLEDA OCH STÖDA BARNET?

Ge åldersenliga svar på barnets frågor. Stöd och uppmuntra barnet att tvätta sig själv. Berätta hur man skall sköta sina könsorgan och att de är ens egna privata och värdefulla områden. Stöd individualitet; det är fint att vara just sådan som du är.

Godkänn barnet; berätta att hon/han är en ljuvlig flicka, pojke, flickpojke eller pojkflicka. Lär ut att den egna kroppen är fin och värdefull, och att man får njuta av den. Lär att alla människor är olika, fina och värdefulla.

Lär barnet namnge samt känna igen sina egna känslor. Konsekventa gränser ger barnet trygghet. Då barnet trillaskas, lugna då även ner dina egna känslor. Berätta för barnet att alla känslor är bra men man får inte göra andra illa. Uppmärksamma, beröm och tacka.

Lär barnet om respekt, rättvisa och olika seder som kan förekomma i det egna hemmet och i andras. Uppmuntra och beröm försök till självständighet. Ge stöd till att bemöta besvikelse. Ge barnet trygghet och famn då det behövs.

Att röra sina egna privata områden i kroppen är en bra sak som är bra att göra i lugn och ro. Berätta att man kan och får skydda sig själv. Lär barnet säkerhetskunskaper: Säg NEJ, avlägsna dig från platsen, berätta för någon trygg och bekant vuxen. Stärk en positiv livssyn.

Ge åldersenliga svar på barnets frågor. Baby växer från bebisfröet i mammas mage. Fröet kan komma in i magen på flera sätt. Ålskande är vuxnas sätt att visa kärlek och göra barn. Man kan också få barn genom adoption och barnlöshetsbehandlingar.

Lär barnet vänligt om sociala normer. Berätta att det i olika kulturer och familjer kan finnas olika seder och vanor. Lär om den egna och andras självbestämmanderätt: var man får röra.

Beröring får inte kännas illa. Man har alltid rätt att säga nej om man blir rörd på ett sätt man inte gillar, och man skall berätta om det för en trygg och bekant vuxen. Barnet har rätt till trygghet. Ge barnet lov att fråga och uttrycka behov och önskemål.

2-3 år

**KROPPEN
OCH DESS
UTVECKLING**

**NÄRHET,
NJUTNING OCH
SJÄLVKÄNSLA**

KÄNSLOR

**RELATIONER OCH
MÄNGFALD**

**HÄLSA OCH
VÄLMÄENDE**

FÖRÖKNING

**NORMER OCH
VANOR**

RÄTTIGHETER

VAD HÄNDER I BARNET?

Lär sig reglera kissandet och bajsandet. Läger märke till skillnader mellan olika kroppar och olikheter mellan flickor och pojkar.

Barnet är nöjt och stolt över sin egen kropp och vad den kan göra (resultat efter pottbesök). Jagbilden byggs upp.

Börjar öva att reglera olika slags känslor. Den egna viljan utvecklas och barnet börjar bli mer självständigt.

Barnet lär sig beakta andras behov och blir mer socialt. Vågar undersöka sin omgivning då han/hon vet att det finns en trygg famn att komma tillbaka till.

Barnet drar slutsatser om vad som får en själv och andra på bra humör.

Den egna familjen eller någon i närheten kan vänta barn.

Så småningom formas de sociala reglerna. Barnet lär sig vad som är och inte är tillåtet, vad som är allmänt och vad som är privat.

Barnets kunskap om sin rättighet till den egna kroppen utvecklas. Vill själv bestämma över sin egen kropp.

HUR UTTRYCKER SIG BARNET OCH VAD KAN BARNET FRÅGA?

Barnet har ett naturligt intresse för sina könsorgan. Observerar andras snippor och snoppar i bastun eller under toalettbesök på daghem. Funderar högt över olikheterna han/hon ser.

Barnet berör och undersöker sin egen kropp öppet och kan eventuellt onanera. Vill röra vid och undersöka andras kroppar. Söker sig ofta i famnen på vuxna.

Besvikelse och andra stora känslor kommer ofta fram kroppsligt som slag, kramar och pussar. Visar öppet sin kärlek för sina föräldrar. Har en hel del frågor och funderingar, även om sexualitet.

Barnet övar att leka med andra barn men konflikt kan ofta leda till slagsmål. Det kan vara svårt att skiljas från sina föräldrar.

Barnet söker tröst och trygghet från ett tryggt mjukisdjur eller en trygg vuxen, från att beröra sig själv, ofta även genom onani. Säger vad han/hon vill ha.

Barnet stryker gärna bebismagen, undrar över amning. Barnet funderar högt och ställer mycket frågor.

Barn frågar en hel del. Barnet skiljer åt vad som är gemensamt och vad som är privat, börjar godkänna normer som t.ex. att inte springa naken på daghemmet. Kan testa gränserna mellan icke tillåtet och tillåtet.

Barnet övar sin vilja och försvarandet av sina rättigheter. Kan streta emot vid undersökningar på rådgivningen. Behöver trygghet och skydd av den vuxna.

HUR KAN DEN VUXNA HANDLEDA OCH STÖDA BARNET?

Berätta för barnet att alla har sin egen kropp. Flickorna har en snippa och pojkarna en snopp. Även om delarna är olika så är alla lika bra. Lär barnet tvätta sina händer efter toalettbesök. Lär barnet respektera andras intimitet.

Lär barnet på ett mildt sätt i vilka situationer man kan visa och beröra olika kroppsdelsdelar. Att beröra är tillåtet. Lär barnet respektera andra. Håll barnet mycket i famnen och visa närhet.

Stöd barnets medkänsla och empatiförmåga. Namnge känslor: "Nu är du ledsen". Lär att känslor är tillåtna, men att man inte får göra andra illa. Trots att barnet är isket, försök själv hålla dig lugn. Konsekventa gränser ger barnet trygghet. Ge exempel på olika sätt man kan visa att man tycker om någon eller något.

Lär barnet spelregler: Man får inte riva eller göra andra illa, för då blir den andra ledsen. Uppmuntra barnet istället än att kritisera. Bekanta er i lugn och ro med nya situationer. Lär barnet att det finns olika människor och familjer.

Gosa och kramas. Visa barnet godkännande på många olika sätt. Berätta för barnet att hennes/hans kropp är fin och att det är tillåtet att själv beröra den.

Berätta åldersenligt för barnet att babyn kommer från ett bebisfrö som växer i mammas mage i livmodern och att bebisen kommer ut genom mammas snippa. Välj de ord som passar dig själv bäst: bebisfrö, bebisens hem.

Berätta på ett vänligt sätt om privathet och sociala regler. Det är tillåtet att beröra den egna kroppen, men helst skall man göra det privat. Alla har rätt till egen ro på toaletten. Berätta för barnet på ett respektfullt sätt om olika människor och mångfald.

Respektera barnets vilja. På rådgivningen eller vid bad berätta vad som kommer att ske: Nu tittar vi på eller tvättar vi din rumpa, snopp eller snippa. Detta område är privat som barnet själv får bestämma om. Det är viktigt att betona att kroppsdelsarna under simdräkten är privata.

0-1 år

**KROPPEN
OCH DESS
UTVECKLING**

**NÄRHET,
NJUTNING OCH
SJÄLVKÄNSLA**

KÄNSLOR

**RELATIONER OCH
MÄNGFALD**

**HÄLSA OCH
VÄLMÄENDE**

FÖRÖKNING

**NORMER OCH
VANOR**

RÄTTIGHETER

VAD HÄNDER I BARNET?

Barnet lär sig nytt om sin egen kropp och är stolt över den. Att röra skapar olika känslor. Kroppsbilden börjar forma sig.

Barnet undersöker kroppen och hittar ställen som känns bra. Barnet har behov av närhet och njutning.

Känslor av glädje och ömhet blir starkare. Känslorna växlar snabbt från fullständig glädje till tårar.

I början intresserar bekanta människor, men så småningom även hela världen och speciellt andra barn. Ibland känner barnet sig blyg.

Barnet vill känna sig godkänt och undviker att känna sig ledsen. Välmående byggs upp stund för stund.

Den egna familjen eller någon i närheten kan vänta barn.

Den positiva jag-bilden bör skyddas. I denna ålder börjar barnet förstå prat och det egna talet utvecklas.

Barnet har rätt att utforska och leka, visa sina känslor samt har rätt till trygghet.

HUR UTTRYCKER SIG BARNET OCH VAD KAN BARNET FRÅGA?

Hela kroppen intresserar. Barnet undersöker kroppen med hjälp av mun och händer, områden under blöjan börjar också intressera.

Barnet trivs gärna naket, rör sig själv, kanske onanerar (rör sina könsorgan) och upptäcker njutning.

Barnet ler, gråter och skriker av glädje. Speglar godtagbarheten av sina känslor på basen av reaktioner från omgivningen. Längtar efter beundran. Behöver hjälp med att lugna ner sig.

Barnet iakttar, härmar, klamrar sig fast och avvisar en annan. Erövrar sin omgivning förtroendefullt. Söker emellanåt trygghet i en bekant famn. Uttrycker gärna kärlek

Barnet rör och undersöker med sina händer och sin mun. Minns olika känslor i kroppen som t.ex. smärta.

Barnet rör vid och frågar öppet om allting. Bebismagen kan intressera.

Barnet lär sig genom att röra. Vill kanske röra vid sin egen eller andras snippa eller snopp. Börjar få uppfattning om vad som är och inte är tillåtet.

Barnet bekantar sig ivrigt med sin omgivning och sig själv.

HUR KAN DEN VUXNA HANDLEDA OCH STÖDA BARNET?

Håll barnet nära, stryk och tala med en positiv ton. Visa att hela kroppen är fin med att namnge kroppens alla delar: öron, snippa, snopp och allt. Titta på bilder av människokroppen i bilderböcker med barnet.

Tala med barnet i en positiv och godkännande ton: "Det är din snopp/snippa. Den är fin. Nu skall vi tvätta den". Håll barnet i famnen och förhåll dig godkännande till barnets nyfikenhet.

Bemöt barnets behov genom att trösta och visa kärlek. Ge mycket ömhet. Godkänn barnet även då han/hon är isken, håll i famnen och hjälp barnet lugna ner sig. Lär barnet på ett mildt sätt att alla känslor är tillåtna, men att man inte får göra andra illa.

Beundra och tala. Besvara barnets funderingar och frågor. Erbjud närhet och lugnande vidrörande. Ge barnet möjligheten att bekanta sig med olika människor. Berätta hur andra kan känna sig om man stryker eller gör dem illa.

Visa barnet att du är glad över att ha henne/honom. Kroppen är fin och det känns bra att röra den. Det är tillåtet att älska och njuta.

Tillsammans med barnet kan ni se i bilderböcker hur babyn växer i magen. Man kan berätta om bebisfrön och hur bebisen bor i mammas mage.

Lär barnet respektera ordet "nej". Man har också rätt att skydda sig själv. Lär vilka ord som är passliga och tillåtna genom att själv använda dem.

Tala vänligt då du tvättar eller byter blöja på barnet. Var saklig och mild då du rättar till barnets beteende. Det är viktigt att alltid finnas till hands då barnet söker trygghet i dig.

Mer information om ämnet: hyvakysymys.fi/lapsijaseksuaalisuus och vaestoliitto.fi/kehotunnekasvatus

folkhälsan

hyvakysymys.fi
Kun elämä askarruttaa

